

POSTANOWIENIE

Dnia 13 kwietnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z powództwa P. A.
przeciwko Skarbowi Państwa - Komendantowi [...]
o ekwiwalent za urlop wypoczynkowy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 13 kwietnia 2023 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z dnia 15 listopada 2021 r., sygn. akt III APa 90/20,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 1350 (jeden
tysiąc trzysta pięćdziesiąt) złotych tytułem kosztów zastępstwa
procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie
wyrokiem z dnia 15 listopada 2021 r., wydanym na skutek apelacji wniesionej przez
pozwanego Skarb Państwa – Komendanta [...] od wyroku Sądu Okręgowego –
Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie z dnia 1 października 2020 r.,
którym zasądzone od pozwanego na rzecz powoda P. A. kwotę 23.859 zł wraz z
odsetkami za opóźnienie w wysokości ustawowej od 13 lipca 2017 r. do dnia
zapłaty tytułem wyrównania ekwiwalentu za niewykorzystany urlop wypoczynkowy,
oddalił apelację oraz rozstrzygnął o kosztach postępowania.

Pozwany Skarb Państwa – Komendant [...] zastępowany przez Prokuratorię
Generalną Rzeczypospolitej Polskiej wniósł do Sądu Najwyższego skargę

kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 15 listopada 2021 r., zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 173 k.p. oraz wydanego na podstawie zawartego w nim upoważnienia rozporządzenia wykonawczego Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 8 stycznia 1997 r. w sprawie szczegółowych zasad udzielania urlopu wypoczynkowego, ustalania i wypłacania wynagrodzenia za czas urlopu oraz ekwiwalentu pieniężnego za urlop (Dz.U. Nr 2, poz. 14), art. 105 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 98 ust. 1 ustawy o BOR w związku z art. 68 ust. 1 ustawy o BOR, art. 117 § 2 k.c. w związku z art. 65 § 1 k.c., art. 123 § 1 pkt 2 k.c. w związku z art. 117 § 2 k.c. i w związku z art. 65¹ § 1 k.c., w związku z art. 411 pkt 1 k.c., art. 8 k.p., art. 5 k.c., a także naruszenie przepisów postępowania, to jest art. 327¹ § 1 pkt 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący podniósł, że w sprawie występują istotne zagadnienia prawne, które zawarł w pytaniach: 1) czy jest dopuszczalne uzupełniające stosowanie - na zasadzie słuszności - przepisów prawa pracy do regulacji świadczeń przysługujących funkcjonariuszom służb mundurowych, w szczególności BOR, w ramach administracyjnoprawnego stosunku służbowego służby mundurowej, w zakresie instytucji wymienionych w pragmatyce służbowej, w przypadku których pragmatyka ta nie odsyła wyraźnie do stosowania przepisów prawa pracy, a zagadnienie uregulowane jest mniej korzystnie, w sposób częściowy lub w gorszy legislacyjnie sposób niż w przepisach prawa pracy, czy też stosowanie przepisów kodeksu pracy jest całkowicie wyłączone także w takiej sytuacji, z uwagi na odrębności celów i funkcji regulacji administracyjno-prawnego stosunku służby BOR jako formacji mundurowej i prywatnoprawnego charakteru regulacji istoty stosunku pracy? 2) czy (przy wykładni odrzucającej możliwość posiłkowego stosowania innych ustaw) na podstawie przepisów art. 105 ust. 1 pkt 2 w zw. z art. 98 ust. 1 w zw. z art. 68 ust. 1 ustawy o BOR Komendant SOP uprawniony był do ustalenia ekwiwalentu pieniężnego za zaległy urlop i do jego wypłaty byłemu funkcjonariuszowi BOR w wysokości przyjętej uznaniowo, w szczególności na podstawie przyjętego współczynnika 1/30, czy też z przepisów ustawy o BOR, zwłaszcza z treści art. 68 ust. 1 ustawy o BOR - 1/21 lub 1/22?

Zdaniem skarżącego, w sprawie istnieje także potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości oraz wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, a mianowicie: 1) art. 117 § 2 k.c. w związku z art. 65 k.c. w kontekście uznawania dokonania dorozumianego zrzeczenia się korzystania z zarzutu przedawnienia prawa funkcjonariusza służb mundurowych do urlopu w naturze przez częściową, dobrowolną i uznaniową wypłatę przedawnionej należności, podczas gdy w tych samych okolicznościach w identycznych sprawach innych funkcjonariuszy taka kwalifikacja jest wykluczana; 2) art. 123 § 1 pkt 2 k.c. w związku z art. 117 § 1 i 2 k.c. w związku z art. 65 k.c. w kontekście uznania, że częściowa zapłata przedawnionego roszczenia funkcjonariusza służb mundurowych o wypłatę ekwiwalentu za niewykorzystany urlop w części dotyczącej zaległego przedawnionego urlopu w naturze, stanowi uznanie niewłaściwe całego roszczenia i dodatkowo jest automatycznie połączona ze zrzeczeniem się zarzutu przedawnienia wobec pozostałej części należności, podczas gdy te same okoliczności w identycznych sprawach w orzecznictwie części sądów są kwalifikowane jako nie dające podstawy dla takiej kwalifikacji.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym)

środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wypada również przypomnieć, że w przypadku powoływania się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, w uzasadnieniu wniosku (sporządzonym odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) winno zostać sformułowane zagadnienie prawne oraz przedstawione argumenty prawne, które wykażą możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Zgodnie ze stanowiskiem jednolicie wyrażanym w judykaturze, oznacza to w praktyce, że zagadnienie prawne musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNAPiUS 1997 nr 3, poz. 39 i postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, nie sprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179), 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (a zatem poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, czy też z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468).

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na potrzebę wykładni przepisów prawa wymaga z kolei od skarżącego określenia, które przepisy wymagają wykładni Sądu Najwyższego, ze wskazaniem, na czym polegają związane z tym poważne wątpliwości, lub z przedstawieniem rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN 2002 nr 7, s. 10). Ponadto konieczne jest opisanie tych wątpliwości lub rozbieżności, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2003 r., II UK 184/03; z dnia 22 czerwca 2004 r., III UK 103/04, czy też z dnia 17 grudnia 2007 r., I PK 233/07). W przypadku powoływania się na rozbieżności w orzecznictwie konieczne jest także, choćby przykładowe, wskazanie orzeczeń, w których ten sam przepis prawa byłby odmiennie wykładany. Należy również podkreślić, iż nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) ani nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP – wkładka 2003 nr 13, poz. 5).

Oceniając wniosek skarżącego Skarbu Państwa przy uwzględnieniu wyżej opisanych kryteriów, należy mieć na uwadze, że Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 20 października 2022 r., II PSKP 122/21 (OSNP 2023 nr 4, poz. 42), w której stroną pozwaną, tak jak w niniejszej sprawie, był Skarb Państwa - Komendant Służby Ochrony Państwa, a przedmiot sporu był tożsamy z przedmiotem sporu aktualnie rozpoznawanej sprawy, wypowiedział się co do wątpliwości prawnych wyartykułowanych także w obecnie rozpoznawanej skardze kasacyjnej.

W wyroku tym stwierdzono, że zabieg rekonstrukcji podstawy prawnej rozstrzygnięcia sprawy polegający na wykorzystaniu przepisów ustawy o statusie *lex generalis* dla prawa pracy, zawierającej przepisy odzwierciedlające zasady prawa urlopowego, celem uzupełnienia luki w przepisach pragmatyki służbowej regulującej niepracownicze zatrudnienie funkcjonariusza służby mundurowej,

okazało się w pełni uprawnione i całkowicie prawidłowe nie tylko z punktu widzenia współstosowania przepisów Konstytucji RP, ale także z punktu widzenia prawa Unii Europejskiej.

Sąd Najwyższy przypomniał również, że zgodnie z jego utrwalonym orzecznictwem (zapoczątkowanym wyrokami: z dnia 18 grudnia 2006 r., II PK 17/06, OSNP 2008, nr 1-2, poz. 8; z dnia 5 grudnia 2006 r., II PK 18/06, OSNP 2008, nr 1-2, poz. 7 i podtrzymanym chociażby w orzeczeniach z dnia 20 września 2011 r., I UK 59/11, OSNP 2012, nr 19-20, poz. 247; z dnia 18 listopada 2020 r., III PK 53/19, OSNP 2021, nr 6, poz. 64 oraz z dnia 10 kwietnia 2019 r., II UK 504/17, OSNP 2020, nr 2, poz. 19; zob. także K. Kowalik-Bańczyk, *Badanie z urzędu naruszenia prawa wspólnotowego przy rozpoznawaniu skargi kasacyjnej przez Sąd Najwyższy. Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 2006 r., II PK 17/06*, EPS 2009, nr 4, s. 43-48 oraz *Uwzględnianie przez sąd z urzędu zarzutów opartych na prawie wspólnotowym*, EPS 2007, nr 12, s. 10-20, a także M. P. Baran, *Stosowanie z urzędu prawa Unii Europejskiej przez sądy krajowe*, Warszawa 2014, s. 52), sąd ma obowiązek uwzględnić prawo unijne zawsze, gdy przepisy prawa krajowego wdrażają przepisy unijnych dyrektyw albo w jakikolwiek inny sposób wchodzą w zakres podmiotowy, przedmiotowy i temporalny prawa unijnego (sprawa unijna, zob. D. Miąsik, *Sprawa wspólnotowa przed sądem krajowym*, EPS 2008, nr 9, s. 16-22).

Sąd Najwyższy podkreślił, że sprawa o ekwiwalent za urlop wypoczynkowy funkcjonariusza służb mundurowych jest niewątpliwie sprawą unijną, bowiem zgodnie z orzecznictwem TSUE dyrektywa 2003/88/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 4 listopada 2003 r. dotycząca niektórych aspektów organizacji czasu pracy (Dz.U. UE L z 2003 r., Nr 299, s. 9, ze zm.) znajduje zastosowanie do funkcjonariuszy służb mundurowych w zakresie ich uprawnień do urlopu wypoczynkowego (w odniesieniu do żołnierzy zawodowych zob. wyrok z 15 lipca 2021 r., *Ministrstvo za obrambo*, C-742/19, ECLI:EU:C:2021:597, pkt 50; w odniesieniu do strażaków zawodowych zob. z 9 marca 2021 r., *Stadt Offenbach am Main*, C-580/19, C-580/19, ECLI:EU:C:2021:183, pkt 61). Roszczenie funkcjonariusza Służby Ochrony Państwa (Biura Ochrony Rządu) o ekwiwalent za

niewykorzystany urlop objęte jest więc zakresem przedmiotowym i podmiotowym normowania dyrektywy 2003/88/W.

Sąd Najwyższy stwierdził ponadto, że zgodnie z orzecznictwem TSUE, stosując prawo krajowe w obszarze objętym zakresem normowania dyrektywy, należy dokonywać jego wykładni w najszerszym możliwym zakresie w świetle brzmienia i celu tej dyrektywy, uwzględniając przy tym wszystkie przepisy prawa krajowego i odwołując się do uznanych w porządku krajowym metod wykładni, tak by zapewnić pełną skuteczność rozpatrywanej dyrektywy i dokonać rozstrzygnięcia zgodnego z realizowanymi przez nią celami. Dlatego z punktu widzenia prawa unijnego (a konkretnie zasady prounijnej wykładni prawa krajowego) w pełni dozwolone jest wykorzystanie przepisów Kodeksu pracy do uzupełnienia luk w pragmatykach dotyczących służb mundurowych – luk wynikających czy to z pominięcia prawodawczego (jak w przypadku art. 105 ustawy o BOR), czy też z pominięcia przepisu pragmatyki służbowej z powodu jego sprzeczności z prawem unijnym (jak w przypadku art. 188 ust. 6 ustawy o SOP w pierwotnym brzmieniu).

Sąd Najwyższy odniósł się też do kwestii przedawnienia roszczenia o ekwiwalent za urlop wypoczynkowy i stwierdził, że zrzeczenie się zarzutu przedawnienia może nastąpić w sposób wyraźny lub dorozumiany (zamiast wielu por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego – zasadę prawną z dnia 14 kwietnia 1972 r., III PZP 6/72, OSNC 1972, nr 9, poz. 153). Dorozumiane oświadczenie woli dłużnika o zrzeczeniu się zarzutu przedawnienia można przyjąć wówczas, gdy jego zamiar zrzeczenia się zarzutu przedawnienia wynika w sposób niewątpliwy z towarzyszących temu oświadczeniu okoliczności (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 lipca 2004 r., V CK 620/03, LEX nr 137673, w którym wymienia się takie okoliczności jak np. pertraktacje dłużnika z wierzycielem na temat rozłożenia długu na raty, zawarcie umowy nowacyjnej, zawarcie ugody sądowej lub pozasądowej). W rachubę wchodzi więc każde zachowanie się dłużnika, które ujawnia jego wolę w sposób dostateczny (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 października 2006 r., I CSK 119/06, LEX nr 395217).

Sąd Najwyższy ocenił także, że pozwany zrzekł się w okolicznościach faktycznych tamtej sprawy zarzutu przedawnienia, skoro wypłacił powodowi tytułem ekwiwalentu za niewykorzystany urlop sumę pieniężną odpowiadającą iloczynowi

1/30 wynagrodzenia oraz wszystkich dni niewykorzystanego urlopu (przedawnionych w naturze i nieprzedawnionych). Już zatem w świetle prawa krajowego oczywiste jest, że nie doszło do naruszenia art. 117 § 2 k.c. Stanowisko to wzmacnia dodatkowo uwzględnienie optyki prawa unijnego i chociaż zgodnie z zasadą autonomii proceduralnej i pewności prawa pozostawia ono w gestii państw członkowskich – co do zasady – regulowanie terminów przedawnienia i innych instytucji dawności, to dopuszcza ocenę wpływu tych terminów – *in concreto* – na skuteczność prawa unijnego. W odniesieniu zaś do przedawnienia roszczeń pracownika o ekwiwalent za niewykorzystany urlop standard unijny został ukształtowany w wyroku TSUE z dnia 22 września 2022 r. C-120/21, LB p. TO, (ECLI:EU:C:2022:718). Zgodnie z tym orzeczeniem trzyletni termin przedawnienia takiego roszczenia pracownika jest co do zasady zgodny z prawem unijnym. Niedopuszczalne jest jednak „pod pretekstem zagwarantowania pewności prawa – aby pracodawca mógł powołać się na swoje własne uchybienie polegające na braku umożliwienia pracownikowi rzeczywistego skorzystania z prawa do corocznego płatnego urlopu, w celu wywiedzenia z niego – w ramach powództwa tego pracownika z tytułu tego samego prawa – korzyści poprzez podniesienie przedawnienia owego prawa” (pkt 48). Oddalenie z powodu przedawnienia powództwa o ekwiwalent wniesionego przez pracownika, któremu pracodawca nie umożliwił wykorzystania prawa do urlopu w naturze, „oznaczałoby dopuszczenie zachowania prowadzącego do bezpodstawnego wzbogacenia pracodawcy z naruszeniem samego celu poszanowania zdrowia pracownika, o którym mowa w art. 31 ust. 2 karty” (pkt 52 z odwołaniem do wyroku TSUE z dnia 29 listopada 2017 r., C-214/16, King, ECLI:EU:C:2017:914, pkt 64), zaś „gdy pracodawca nie umożliwił pracownikowi rzeczywistego skorzystania z prawa do corocznego płatnego urlopu nabytego w odniesieniu do danego okresu rozliczeniowego, stosowanie ogólnego terminu przedawnienia [przewidzianego w prawie krajowym] do wykonywania tego prawa ustanowionego w art. 31 ust. 2 karty wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia celu pewności prawa” (pkt 56). Jak to ma z reguły miejsce w przypadku interakcji między prawem unijnym a krajowymi regulacjami dotyczącymi różnego rodzaju terminów, ocena zgodności tych ostatnich z wymogami prawa UE dokonywana jest *ad casum*. Przy takiej ocenie należy mieć

na względzie, że prawo do corocznego płatnego urlopu jest z punktu widzenia prawa unijnego zasadą unijnego prawa socjalnego (por. powołany wyrok TSUE z dnia 6 listopada 2018 r., C-569/16 i C-570/16) oraz – jednocześnie - prawem podstawowym (art. 31 ust. 2 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej). Z uwagi na to szczególne znaczenie prawa do corocznego płatnego urlopu w systematyce prawa unijnego oraz na traktowanie pracodawcy jako silniejszej strony stosunku zatrudnienia, z punktu widzenia prawa unijnego warunkiem skutecznego podniesienia przez pracodawcę zarzutu przedawnienia przewidzianego w prawie krajowym jest wykazanie, że pracodawca umożliwił pracownikowi skorzystanie z urlopu w naturze a pracownik z tej możliwości nie skorzystał.

Podsumowując, Sąd Najwyższy w obecnym składzie jest zatem zdania, że skarżący nie wykazał potrzeby poddania jego skargi kasacyjnej merytorycznemu rozpoznaniu przez Sąd Najwyższy ze względu na występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych bądź ze względu na potrzebę wykładni przepisów prawa.

Kierując się przedstawionymi motywami oraz opierając się na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., a w odniesieniu do kosztów postępowania kasacyjnego na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz § 9 ust. 1 pkt 2 w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji postanowienia.

[SOP]

[f.n]

